

Magyarság, emberség, kereszténység

KERESZTY RÓKUS

Ciszterci szerzetes. Tanulmányait az ELTE könyvtár szakán végezte, 1956-ban külföldre távozott, hogy pappá szentelhesse. Rómában, Ausztriában élt, majd Amerikában telepedett le. A dallasi ciszterci gimnázium tanára, számos teológiai könyv szerzője. Legutóbbi írását 2001. 6. számunkban közzöltük.

Magyarságtudatunkat a magyar nyelv, történelem, irodalom, zene, művészet, és nem utolsósorban a magyar táj megtapasztalása alakítja ki. Először a magyar szavak „jöttek hozzánk,” s magyar szavakon keresztül fedeztük fel önmagunkat, a bennünket körülvevő családot, embereket, tájat, a „világ”-ot. Az első élményeinket, amelyek egész életünkre megformálták lelkünket, magyar szavak, magyar zene és magyar táj közvetítette számunkra. S ha gyermekkorunkban szerető család vett körül, ezek az első élmények az elvesztett Paradicsom boldogságából adtak ízelítőt. Az ártatlan gyermek megérezte, hogy az anya és az apa szeretetében valami mindent átjáró, hatalmas és boldogító Valóság tartja őt karjában és védi meg minden fenyegető veszedelemtől. S ennek a paradicsom-élménynek a közvetítője és kifejezője a magyar nyelv volt. De nemcsak korai gyermekkorunkban, hanem (ha hazánkban növünk fel) fejlődésünk későbbi fokain is az új ismeretek magyar szavakon keresztül, azok sajátos zenéjével, hangulati és érzelmi színeivel, asszociációival, és gyakran egyetlen más nyelvben meg nem található egyedi jelentéstartalmával jutnak el hozzánk. Hogy csak egyetlen példát említsünk: a magyar „testvér” szó jelentése olyan konkrét valóságra, olyan szoros egy test, egy vér összetartozásra utal, amelyet egyetlen nyugati nyelvben sem találunk meg.

A hazai tájhoz való viszonyról külön kell beszélni. Tudniillik a szűkebb haza, a „búvó otthoni táj” iránti szeretet kiterjesztéséből születik meg a Haza földjének szeretete. Simone Weil nyomán állítjuk, hogy csak annak a valóságát ismerjük meg, amit vagy akit szeretünk. Másról lehetnek elképzeléseim és fogalmain, de a dolog létét csak a szerető akarat aktusában fogadom magamba. A szeretet ugyanis éppen azt jelenti, hogy a szeretett tárgy, illetve személy valóságát állítom. Sőt, akarom, hogy létezék, hogy létében kiteljesedjék, virágozzék. Ha ez igaz, akkor egészen különleges módon ismerjük meg azt a hazai tájat, amelyhez (pozitív) gyermekkori emlékeink fűznek. Hiszen a gyermek, ha szeretet fogadja, egészen közvetlen egységben van a környezetével: valósággal fel akarja falni a világot, ezért vesz

minden keze ügyébe kerülő tárgyat a szájába. Bár sokszor megmagyarázhatatlan félelmek és kellemetlenségek sírásra indítják, mégis érzi és kifejezhetetlen tudással tudja, hogy a világ jó és elragadóan szép. Mikor pedig felnőtt emberként újra szemügyre veszi gyermekora hazai tájait, nem csak saját nosztalgikus érzéseit vetíti ki rájuk. Visszaemlékezve gyermekora paradicsomi egységélményére, ezt a földet, szülőföldjét, másként, mélyebben ismeri minden más földnél. Úgy ismeri fel, mint otthonát, mint az anyaföldet, „amelyből vétetett”. Vagyis a hazai föld élménye vezeti őt arra, hogy megsejtse az egész Föld, az egész természet paradicsomi múltját és eszkatologikus célját: az Isten azért teremtette olyan szépnek és jónak a világot, hogy az Isten gyermekeinek otthona legyen és közvetítője az Isten önmagánál ott-hont adó atyai szeretetének.

Ha a fent vázolt élményösszefüggések megfelelnek a valóságnak, akkor kiderül, hogy a magyar nyelv és kultúra, a magyar táj szeretete út az abban felnövő ember számára az egyetemes emberi és vallási értékek megtapasztalásához. Aki megveti vagy semmibe veszi saját nyelvét és kultúráját, olyan közegtől vágja el magát, amely elvezethetné embersége mélyebb rétegeihez, ahol megtapasztalhatná a minden emberrel való egységét és Istenhez való atyai kapcsolatát. Hasonlóképpen, ha valaki utálja hazája földjét (vagy még ha csak közömbös is vele szemben), szeretheti-e a Földet, mint otthonát? Simone Weil „metaxü”-nek nevezi a fenti értékeket: nem végső, hanem közbülső értékek, melyek közvetítenek az ember és a végső, transzcendens valóságok között. Ha valakit hazájától, nyelvétől, kultúrájától erőszakkal megfosztanak, emberségében sértik és gyalázzák meg.

A bukott emberiség azonban hajlamos arra, hogy szeretett, véges, teremtett értékeiből bálványt faragjon magának. A történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy a „nemzet”-ből lesz a legvérengzőbb s ennél fogva a legveszedelmesebb bálvány. Egy társadalmi osztályt is lehet ideig-óráig bálványozni — amint kezdetben a kommunista országok tették. De a legtöbb helyen (például Oroszország, Kína, Vietnám, Szerbia) a munkásosztály tömjenezése szélsőséges nacionalizmusba torkollott. Simone Weil mély meglátása: egyedül a nemzet lehet az isteni transzcendencia igazán hatásos ellenképe. A nacionalista indulat hatalmas fenevad-dá („gros animal”) torzulhat a lelkekben. Ugyanis az egyedek felett álló kollektív énben való feloldódás hamis szabadság- és hatalomélményt generál: az egyén úgy érzi, hogy megszabadult végességétől, de egyúttal a személyes lelkiismeret gátlásaitól is: egy hazug transzcendencia hatalmi mámora részben vagy teljesen elkábítja a lelket. Az egyén valóban azonosul valami korlát-talan és határtalan indulattal. Ez a szabadjárja eresztett nacionalista ösztön azonban alantas és agresszív. Ahelyett, hogy út lenne emberségünk mélyebb rétegeihez, elvág mindattól, ami egye-

temesen emberi. A nacionalista azt képzei, hogy csak a magyar (vagy német, vagy francia) az igazán ember. Az „idegen” nem lehet az. A keresztény és zsidó hagyomány azt tartja: aki egyetlen ember életét menti meg, az az egész emberiséget megmentette, ugyanúgy, aki egyetlen embert megvet, az egész emberiséget vetette meg. (Nem elég tehát azt mondani, hogy „én minden népet tisztetek, kivéve a cigányt vagy a zsidót”!).

A nacionalizmus végső fokon minden bálvány szerzőjének, a Sátánnak szolgál. Sátáni eredetét „gyümölcsei”-ről ismerhetjük fel: olyan nem emberszabású bűnökre képesít, amelyek a legmerészebb emberi képzeletet is meghaladják (gondoljunk például a holokausztra, a boszniai, koszovói háborúra, a most dúló palesztin-zsidó irtóháborúra). Egy boszniai szerb mesélte, hogy amíg a társai között volt, nem bírta magát kivonni a legszörnyűbb gáztettek elkövetésének kényszere alól. Csak miután elmenekült, tért magához és értette meg, milyen borzalmas bűnökben vett részt.

Istennek a történelemben megvalósuló kinyilatkoztatása elismeri a haza- és nemzetszeretet értékeit, de elítéli bálványozását, és kezdettől fogva a haza és nemzetszeretet transzcendálására hív. Az üdvösségtörténetet elindító isteni szó Ábrahám meghívása: „Menj el földről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok neked” (Ter 12,1). Isten nem átkozza meg Ábrahám nemzetségét és hazáját. De Ábrahámnak mindezt el kell hagynia, hogy az Isten Szavában való hitre épülő új népnek legyen atyjává. Izrael népe így egyedülálló jelenség a világtörténelemben: léte elsősorban nem vérségi, történelmi, nyelvi és kulturális tényezőkben, hanem Isten szabad, kiválasztó aktusában gyökerezik. Ha Isten törvényeit elfogadja, az idegen és a jövővény is a fajtisza izraelitákkal egyenlő jogokat élvez benne. Izrael népének sokáig hazája sincsen. Isten vezeti el őket az általa megígért Hazába. S mikor az Ígéret Földjén letelepednek, kiderül, hogy még ez a haza is csak kezdet ahhoz az új éghez és új földhöz képest, amely majd az eljövendő Isten Országának ad otthont.

Krisztus pedig eltörli a választófalat a kiválasztott nép és a föld többi népe között, hogy a húsvéti liturgia szavaival: Izrael méltóságában az egész világ minden népe részesedjék. Itt már nincsen többé görög és zsidó, barbár és szkíta, hanem Krisztus minden mindenben (Kol 3,11).

A nemzetet és hazát azonban a kinyilatkoztatás teljessége sem veti el, ellenkezőleg: az evangélium kovászának az a hivatása, hogy átjárja, megtisztítsa és fölemelje az emberiség egész tésztaját, azaz minden népét és minden kultúráját.

Mi következik mindebből a keresztény magyar számára?

Vessük el a leghatározottabban a haza- és nemzetbálványozás legrejtettebb formáit is. Például nem tehetjük egy vonalba az Is-

tenben és a nemzetben való hitünket. (Vajon nem a romantikus nemzetimádat okozta-e nagyjaink végletes kétségbeesését az 1848-as szabadságharc leverése után?) Ám éppen Istenben való hitünk képesít arra, hogy a legnagyobb tragédia idején is bírva bízzunk, s akkor is a nemzet fölemelésén dolgozzunk, ha semmi fogható eredményét sem tapasztaljuk.

Az a hitünk, hogy vándorok vagyunk e földön és már e földön a mennyei Jeruzsálem polgárai, nem kisebbiti, inkább elmélyíti hazaszeretetünket. Hiszen a „búvó otthoni táj”-ban, a hazai föld varázsában nem valami hazug tündéralom, hanem végső, igazi otthonunk integet felénk. Idekívánkozik egy Pilinszky-vers vége, amely mindezt jobban elmondja:

„(...) egy szép napon
előnt a sírás, visszafogad szeliden
a régi udvar, otthonunk
borostyán csöndje, susogása.

Mindíg,
mindíg is hazavágytam.”
(*Egy szép napon*)

A VIGILIA KIADÓ ÚJDONSÁGAI

Jean Vanier: Emberré lenni

Ára: 1.100,- Ft

John Powell: Egészen ember, egészen élő

Ára: 1.200,- Ft

Megvásárolható vagy megrendelhető a Vigilia Kiadóhivatalban:

1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1. III. lh. II. em.

Telefon: 317-7246; Fax: 317-7682

Postacím: 1364 Budapest, Pf. 48.